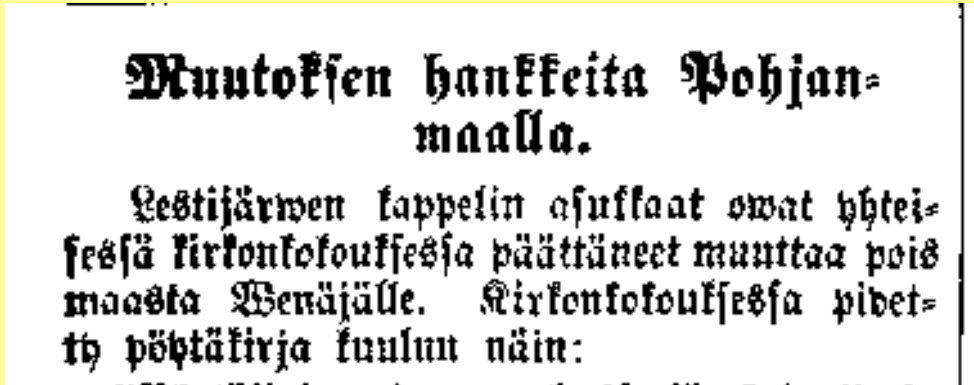

Lestijärveläisten metsäkapina 1860-luvulla

Anne Ruuttula-Vasari

Muutoksen hankkeita Pohjanmaalla. Näin alkoi Sanomia Turusta -sanomalehden juttu 20.12.1867. Lestijärven kappelin asukkaat olivat yhteisessä kokouksessa päättäneet muuttaa pois Suomesta Venäjälle Mustanmeren rannalle. Lehti oli saanut käsiinsä kirkonkokouksessa (silloinen päättävä elin pitäjässä) kirjoitetun pöytäkirjan, joka alkoi näin:

”Pöytäkirja pidetty yhteisessä kokouksessa Lestin seurakunnan jäsenten kanssa Lapin talossa 11 päivänä Marraskuuta 1867.

Kuin näkyy mahdottomaksi täällä tästä lähin elää, syystä että se ainoa elatuskeino, joka täällä on tähän asti mahdollinen ollut, nimittäin metsäntuotteitten valmistaminen ja myyminen, kohta ei enää olekaan mahdollinen, koska talollisten metsät ovat melkein loppuneet,

päättivät seurakunnan saapuwilla olevaiset jäsenet yksimielisesti, että nöyrästi pyytää läänin herra kuvernööriä tiedustelemaan Wenäjän keisarikunnan hallitukselta, jos mainittu hallitus antaisi heille luvan muuttaa Wenäjänmaan etelä osaan, ja jos annettaisiin niitä etuoikeuksia, joita ennen annettiin niille siirtolaisille, jotka muuttivat Wenäjälle asumaan.”

Miksi Venäjälle?

Miksi lestijärveläiset anoivat lupaa muuttaa Venäjälle? Yksinkertaisesti siksi, että heidän entiset metsiin nojautuneet elinkeinot olivat joutuneet ahdinkoon. Rahaa elämiseen ei ollut eikä tullut.

Nälkävuosien keskellä puun myynti omista metsistä oli vaikeaa, sillä lehtitiedon mukaan metsää ei ollut myytäväksi. Myöskään tervanmyynnistä ei katovuosina saanut samalla lailla tuloa kuin aikaisempina vuosina. Omat metsät olivat vähissä, eikä laajoihin, käyttämättömiin kruununmetsiin ollutkaan enää menemistä metsähallinnon uuden komennon myötä.

Jostakin oli syntynyt ajatus muuttaa Venäjälle. Ehkä tieto oli tullut Lestijärvelle Vetelistä, sillä jo lokakuussa 1867 oli siellä suunnitelmissa pyytää lupaa saada muuttaa Venäjälle. Veteliläisten muuttohalukkuuden taustalla oli selvästi nälkävuosien kovat kokemukset. Taustalla ei ollut metsähallitus, sillä valtionmaita ei ollut samassa määrin kuten Lestijärvellä. Veteliläinen kirjoittaja Suomen Wirallisessa lehdessä (22.10.1867) arveli Venäjälle muutosta, että *"tokkohan siellä saisi wireä mies maantyössä ruo'an perheellensä ja itsellensä"*.

Tilanne vaikutti epätoivoiselta, sillä veteliläinen totesi lopussa: *"Tuossa on nyt toiwomme, tuleeko kullekin raukalle kuolema. Kuolema kyllä monelle tuli, mutta veteliläiset pysyivät paikallaan."*

Omaisuus myydään pois

Sen sijaan lestijärveläiset suunnittelivat tulevaisuutensa jo pitkälle. Kokouspöytäkirja kertoo koruttomasti, mitä kuntalaiset tekisivät, mikäli kuvernööri antaisi heille myönteisen vastauksen.

”Jos mieluinen vastaus annettaisiin, niin päätti seurakunnan jäsenet suorittaa heidän welkojansa ruunulle kiintiällä eli [tai] irtaimella omaisuudellansa, ja ensi kewäänä täältä lähteä pois.

Tätä seurakunnan pyyntöä kuvernöörille toimittamaan walittiin talon isännät Antti Johanpoika Lappi ja Matti Matinpöika Kangasvieri ja annetaan heille fullmahtiksi tämä pöytäkirja. Paikka ja aika niinkuin edellä. Kokouksen puolesta. B. O. Aspelin.”

Parin viikon päästä pöytäkirja tarkastettiin. ”Edellä seisowa pöytäkirja luettiin ja hyväksi katsottiin tänäpäiwänä Lestillä 24 marraskuuta 1867. B. O. Aspelin, Zakris Andersson Änäkkälä. Matts Anderson Sawela. Matss Niemelä (omakätisesti)”

Kangasvieri ja Lappi kuvernöörin puheille

Asialla siis laitettiin valtuusmiehet Matti Kangasvieri ja Antti Lappi, joka lähtivät viemään Vaasan läänin maaherralle. Anomuksessa esiteltiin pitäjän huonoa tilaa. Elatustahan ei voinut enää saada omasta maasta, jonka vuoksi he pyysivät saada muuttaa Venäjälle Kersonin lääniin, jossa jo oli luterilaisia siirtolaisia. Samalla muistettiin pyytää niitä etuja ja oikeuksia, joita siirtolaisille Wenäjällä tätä ennen on suotu, mutta jotka nyt uusien asetusten kautta oli kumottu.

Kangasvieri ja Lappi pyysivät, että Vaasan läänin maaherra olisi esitellyt asian kenraalikuvernöörin kautta esitellä Venäjän hallitukselle. Tässä yhteydessä ei ole varmaa tietoa, mitä oikein tapahtui Vaasan lääninhallituksessa. Mitä maaherra mahtoi vastata? Vastaus ei ollut ainakaan myönteinen.

Muutto Venäjälle keväällä 1868

Lestijärven luottamusmiehet olivat ajatelleet asiansa pitkälle: *Jos tähän saisiwat myöntävään vastauksen, muuttaisiwat ensi kewäänä. Seurakunnassa on 630 hengen paikoilla, joista enin osa on halukkaita muuttamaan pois.”*

Tämmöiset ovat siis heidän hankkeensa. Suomen hallitus ei suinkaan kehota tämmöisiin muutoksiin. Kurja tosin on tämmöisten metsän-kulmien asuwaisten tila, kun omat metsät ovat lopussa ja kruunun metsiin on kielletty kajoamasta."

Todellakin vasta lehtiartikkelin lopussa sanotaan suoraan, miksi Lestijärven väki halusi lähteä Mustanmeren rannalle Kersonin lääniin. Lestijärvellä asui metsäherra eli metsänhoitaja, joka oli tarmokkaasti tarttunut toimeen. Hän oli tehnyt sen mitä virka ja laki määräisivät ja rajoittanut asukkaiden entistä vapaata metsäkäyttöä.

Muuallakin päin Suomessa metsähallinnon 1860-luvulla ensimmäisen kerran kohdanneet joutuivat muuttamaan entisiä metsäkäyttötapojaan. Usein yksi kerta käräjillä riitti uskomaan, että tervaa ei enää poltettu luvatta kruununmetsissä tai otettu puita luvatta kruununmetsistä.

Sen sijaan Lestijärven koko kunnan uhkaus muuttaa Venäjälle metsähallinnon vuoksi on todella ainutlaatuista, vaikkakin nälkävuosien sävyttämää. Tämän päivän lestijärveläisten korkea äänestysprosentti EU-vaaleissa osoittaa kuntalaisten olevan edelleenkin tietoisia siitä, miten yhteisiä asioita ajetaan eteenpäin.

Artikkeli julkaistu sanomalehti Keskipohjanmaassa 20.6.20004. Artikkelin perustuu kirjoittajan väitöskirjaan ja lektioon.

"Herroja on epäiltävä aina — metsäherroja yli kaiken"

Metsähallituksen ja pohjoissuomalaisten kanssakäyminen kruununmetsissä vuosina 1851–1900

väitöskirja luettavissa:

<http://herkules.oulu.fi/isbn9514273605/isbn9514273605.pdf>